

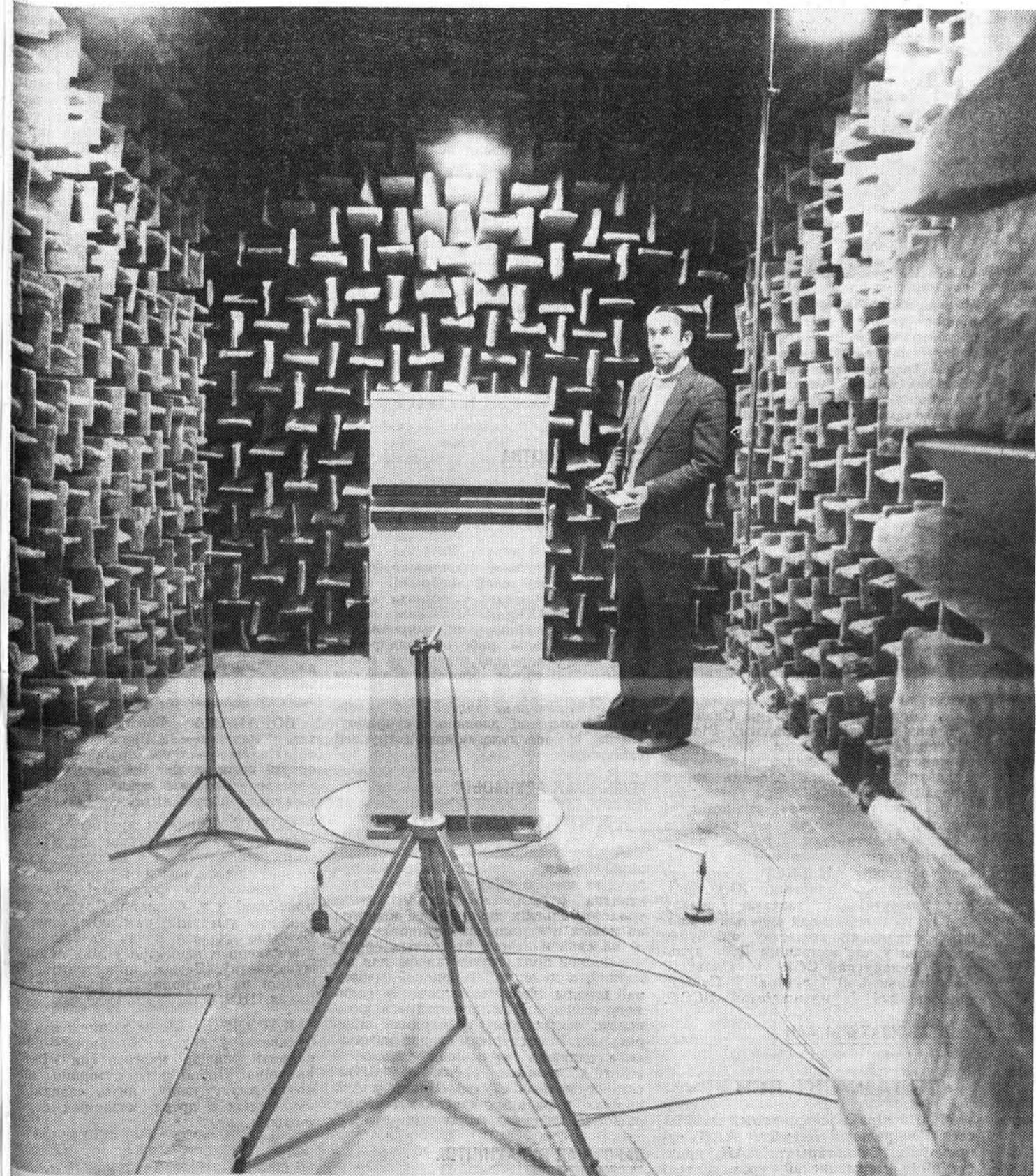
Голас Радзімы

№ 42 (1976)

16 кастрычніка 1986 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

УВАХОД
ЗАУСЁДЫ
СВАБОДНЫ

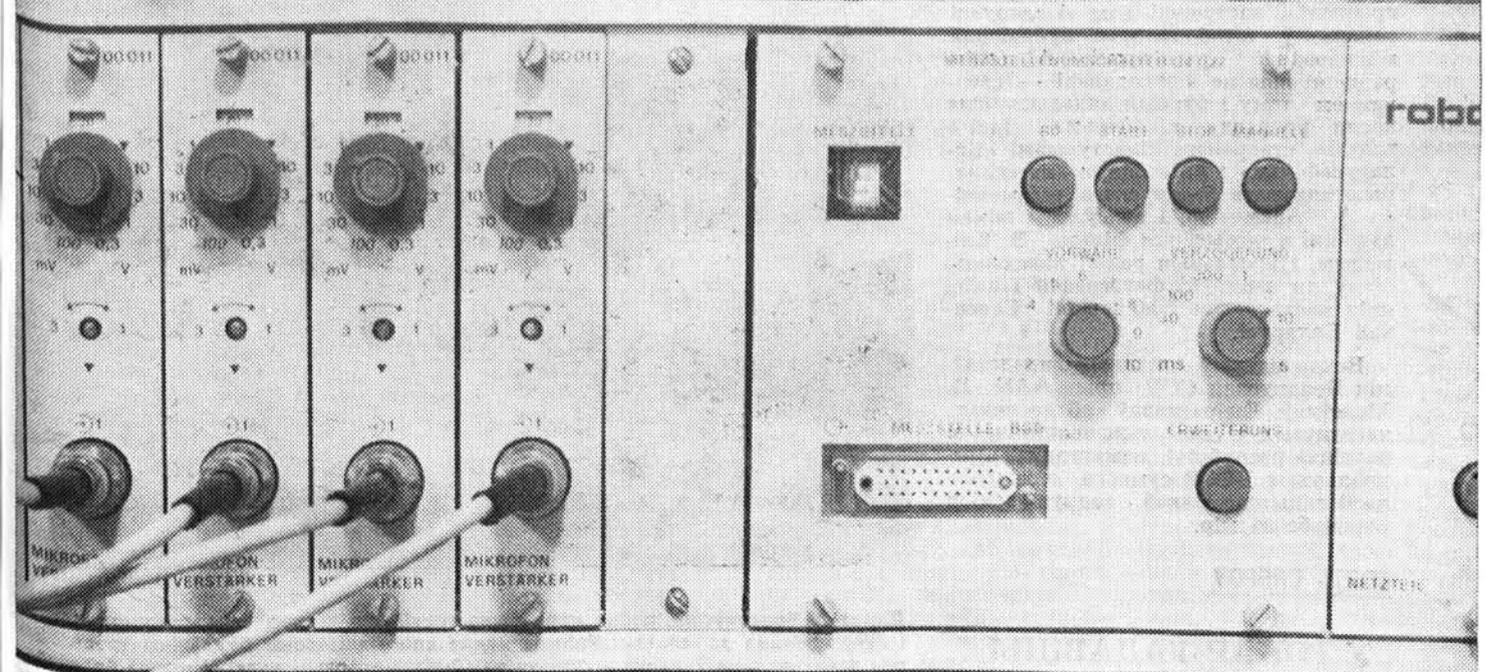
(«На прыём да
прэзідэнта»)
стар. 3

КАРОТКАЕ
ЖЫЦЦЕ ХЛУСНІ

(«Небыліцы аб
Чарнобылі»)
стар. 4

НАШ КРАЙ ДАВАУ
ЯМУ НАТХНЕННЕ

(«У Здраўнева,
да Рэпіна»)
стар. 7

Многія тавары народнага спажывання вырабляюцца ў Беларусі. Халадзільнікі, напрыклад. Гэта асноўная прадукцыя Мінскага завода халадзільнікаў. Ёю карыстаюцца мільёны людзей у СССР і за рубяжом: у Францыі, Бельгіі, Італіі, Польшчы і іншых краінах свету. Адна з галоўных рыс беларускага прадпрыемства — пастаяннае імкненне да тэхнічнага і эстэтычнага ўдасканалення сваёй прадукцыі. Гэты здымак зроблены ў заводскай лабараторыі вібраакустычных вымярэнняў. Старшы інжынер Уладзімір ЯМНЫ праводзіць даследаванні на шум і вібрацыю халадзільніка чарговай новай мадэлі. (Матэрыял пра беларускія халадзільнікі «Мінск» — марка вядомая змешчаны на 3-й стар.).
Фота С. КРЫЦКАГА.

НА СЕСІІ ААН

ВЫСТУПЛЕННЕ
КІРАЎНІКА
ДЭЛЕГАЦЫІ БССР

У Нью-Йорку на 41-й сесіі Генеральнай асамблеі ААН выступіў кіраўнік дэлегацыі Беларускай ССР міністр замежных спраў БССР Анатоль Гурыновіч. Яго выступленне было прысвечана праблемам міру, бяспекі і свабоды народаў.

А. Гурыновіч падкрэсліў важнасць унесенай дзяржавамі сацыялістычнай садружнасці на разгляд ААН сумеснай ініцыятывы «Аб стварэнні ўсеабдымнай сістэмы міжнароднай бяспекі». Беларуская ССР, як адзін з сааўтараў гэтай прапановы, пераканана, сказаў прамоўца, што адносіны паміж дзяржавамі павінны быць пабудаваны на прынцыпах мірнага суіснавання, павагі ўзаемных інтарэсаў, у першую чаргу інтарэсаў бяспекі, якія забяспечваліся б матэрыяльнымі, палітыка-прававымі і маральна-псіхалагічнымі гарантыямі, грунтваліся б на супрацоўніцтве як у справе захавання жыцця на Зямлі, так і ў вырашэнні ўсяго комплексу глабальных праблем, ад якіх залежыць якасць гэтага жыцця.

Лінія Савецкага Саюза, адзначыў кіраўнік дэлегацыі БССР, адкрывае для гэтага рэальныя магчымасці. Прамоўца звярнуў увагу на савецкія мірныя прапановы, у прыватнасці на Заяву ад 15 студзеня 1986 года, якая змяшчае праграму поўнага і паўсюднага ядзернага раззбраення да 2000 года.

Міністр замежных спраў БССР падкрэсліў, што Савецкі Саюз не абмяжоўваецца ўнясеннем прапановы. Яго канструктыўнасць і шчырасць распасціраюцца настолькі далёка, што ён уносіць новы важны элемент у міжнародную практыку. СССР прымае буйнамаштавыя аднабаковыя меры стрымлівання і абмежавання ўзбраенняў. Гэта і абавязальства аб непрымяненні першым ядзернай зброі, і спыненне ажыццяўлення мер, якія прымаюцца ў адказ на размяшчэнне ў Еўропе амерыканскіх ядзерных ракет, а затым і зняцце з баявога дзяжурства значнай колькасці ядзерных ракет, сярэдняй дальнасці ў Еўропе. Гэта і адмова ад вываду ў космас проціпадарожнікавых сістэм, і аднабаковыя мараторыі з 6 жніўня 1985 года на ўсе ядзерныя выбухі.

Узаемнае спыненне і забарона ядзерных выпрабаванняў СССР і ЗША важныя само па сабе і стане рэальным крокам да ядзернага раззбраення. Паграбавецца радыкальнае вырашэнне гэтай задачы, а не падмець яна паўмерамі.

Задача паступовага пазбаўлення ад ядзернай зброі ўключае ў сябе і геаграфічны кампанент, працягваюць прамоўца, а таксама пытанні, звязаныя з узроўнем звычайных узбраенняў. З улікам гэтага, у інтарэсах вызвалення Еўропы ад ядзернай зброі прапануецца ліквідаваць там ядзерныя ракетны сярэдняй дальнасці, стварыць бяз'ядзерныя зоны на гэтым кантыненте. Дзяржавы—удзельніцы Варшаўскага Дагавора прапанавалі краінам-членам НАТО, усім еўрапейскім краінам і праграму скарачэння ў бліжэйшыя гады на адну чвэрць узброеных сіл і звычайных узбраенняў у Еўропе ад атлантыкі да Урала. Унесены і новыя прапановы, якія даюць магчымасць завяршыць без далейшых затрымак распрацоўку канвенцыі аб забароне хімічнай зброі і ліквідацыі яе запасаў, а таксама прамысловай базы для яе вырабу.

Частку свайго выступлення А. Гурыновіч прысвяціў рэгіянальным канфліктам, падкрэсліў, што важна шукаць новыя падыходы да іх справядлівага ўрэгулявання.

Круг задач, якія стаяць перад Арганізацыяй Аб'яднаных Нацый, сапраўды вялікі, сказаў у заключнай частцы выступлення кіраўнік Беларускай дэлегацыі. Для іх паспяховага вырашэння неабходна сумеснымі сіламі дабівацца ўзрастання эфектыўнасці ААН, умацавання яе аўтарытэту. Аднак у апошнія гады з боку асобных заходніх краін назіраецца процілеглая лінія—на падрыў Арганізацыі, блакіраванне яе работы, сілавы націск на адны дзяржавы-члены і дыскрымінацыйныя самачынныя меры—у адносінах да другіх. Мы з'яўляемся сведкамі палітыка-фінансаванага шантажу ААН. Шантаж у любым грамадстве справядліва лічыцца агіднай з'явай. У адносінах да сусветнай арганізацыі, якая ўвасабляе ў сабе надзею чалавецтва на лепшы свет, ён агідны ўдвайне.

ДЛЯ СТАЛІЦЫ

Масавы збор таматаў другога культурна-абарота пачаў у саўгасе «Мінская гароднінная фабрыка». Пад гэтай культурай тут занята 19 гектараў гароду пад дахам. Гаспадарка пастаянна павялічвае збор памідораў. Штодзённа ў сталіцу рэспублікі саўгас адпраўляе каля 50 тон свежых таматаў.

НА ЗДЫМКУ: адпраўка памідораў у гандлёвую сетку Мінска.

НАПЯРЭДАДНІ ПАДЗЕІ

БЕЛАРУСЬ — СЛАВЕНІЯ

Дзесяць дзён у Мінску знаходзіліся намеснік галоўнага рэдактара славенскай рэспубліканскай газеты «Дело» Відмар Ціт і загадчык аддзела культуры люблянскай газеты «Дневник» Мілан Дзеклеў. Галоўная мэта іх паездкі—падрыхтоўка матэрыялаў аб нашай рэспубліцы, аб тым, як майстры мастацтваў рыхтуюцца да маючых адбыцца Дзён культуры БССР у Сацыялістычнай Рэспубліцы Славеніі.

Перад ад'ездам на радзіму Відмар Ціт сказаў журналістам, што нават за кароткі час, праведзены на зямлі Беларусі, ім удалося сабраць многа цікавай інфармацыі пра сённяшні дзень рэспублікі, пра эканоміку і культуру, азнаёміцца са слаўным Мінскім трактарным заводам, пабыць на гадзінічным заводзе і ў інтэлектуальнай тэрыторыі АН БССР, з якім супрацоўнічаюць вучоныя Югаславіі. Мы прысутнічалі таксама, сказаў В. Ціт, на генеральнай рэпетыцыі канцэрта беларускіх артыстаў, які будзе паказаны ў час адкрыцця Дзён культуры Беларускай ССР у Славеніі. Былі карыснымі і гутаркі ў Саюзах пісьменнікаў і журналістаў БССР.

У ШТАБ-КВАТЭРЫ ААН

«БЕЛАРУСКІ ВЕЧАР»

Многія кіраўнікі дэлегацыі на 41-й сесіі Генеральнай Асамблеі ААН, супрацоўнікі Сакратарыята ААН, прадстаўнікі амерыканскай грамадскай прыйшлі 8 кастрычніка на «Беларускі вечар» у штаб-кватэры буйнейшай міжнароднай арганізацыі. Аб сваім рашэнні яны не пашкадавалі — сведчаннем таму і бурныя апладыменты пасля прагляду кінафільма «Ідзі і глядзі», створанага кінастудыямі «Беларусьфільм» і «Масфільм» па сцэнарыю вядомага беларускага пісьменніка А. Адамовіча, і ажыўлены абмен думкамі з рэжысёрам фільма Э. Клімавым, і шчыльныя рады наведвальнікаў ля выстаўкі фатаграфій і кніг, якія раскажваюць аб жыцці Савецкай Беларусі.

Вечар адкрыў пастаянны прадстаўнік Беларускай ССР пры ААН Л. Максімаў. Ён раскажаў аб поспехах, дасягнутых у сацыяльна-эканамічным развіцці рэспублікі, намаганнях, прыкладаемых БССР сумесна з дзяржавамі сацыялістычнай садружнасці ў барацьбе за мір.

СВЯТА СЯБРОЎ

У ТОНАР ГАДАВІНЫ

Свята народа Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі—37-я гадавіна ўтварэння ГДР шырока адзначалася ў Беларусі. У заводскіх калектывах і навучальных установах адбыліся

ўрачыстыя сходы, мітынгі, вечары інтэрнацыянальнай дружбы.

Прыкметнай падзеяй стала і дэкада кніг ГДР, якая на працягу 10 дзён праходзіла ў многіх гарадах Савецкага Саюза, у тым ліку ў Мінску і Віцебску. Былі арганізаваны экспазіцыі літаратуры, выстаўкі-продажы кніг.

На ўрачыстай цырымоні адкрыцця дэкады ў Мінскім Доме кнігі адзначалася, што літаратура пісьменнікаў ГДР карыстаецца шырокім прызнаннем савецкіх чытачоў. За апошнія гады ў рэспубліцы выданы на беларускай мове многія творы нямецкіх аўтараў.

У сваю чаргу, кнігавыдаўцы ГДР заключылі кантракты на выпуск у перакладзе на нямецкую мову Беларускай мастацкай літаратуры.

У сваім выступленні консул генеральнага консульства ГДР у Мінску Х. Трынке адзначыла велізарную цікакасць у яе краіне да творчасці савецкіх пісьменнікаў, падкрэсліўшы, што растуць кнігаабмен садзейнічае ўзаемаўзбагачэнню двух народаў.

Святу быў прысвечаны і наказ кінафільмаў ГДР, які прайшоў у многіх гарадах і вёсках Беларусі.

З выпадку 37-й гадавіны ўтварэння Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі генеральны консул ГДР В. Янда ўсклаў вялікі да помніка-абеліска на плошчы Перамогі ў Мінску і да мемарыяльнай дошкі нямецкаму антыфашысту, Герою Савецкага Саюза Фрыц Шменкелю.

У гонар гадавіны В. Янда наладзіў прыём.

СУПРАЦОЎНІЦВА

КАНТАКТЫ
РАСПЫРАЮЦА

З паездкі ў акругу Патсдам (ГДР) нядаўна вярнулася дэлегацыя Маладзечанскай мэблевай фабрыкі. Пры наведанні мэблевага камбіната «Нойцэра», што ў горадзе Ратэнона, маладзечанскія мэбелшчыкі вывучалі перадавыя метады работ прадпрыемства па вытворчасці корпуснай мэблі і вырабаў малых форм, аддзельцы шчытоў вальцавым спосабам.

Быў заключаны дагавор аб далейшым пашырэнні дзелавога супрацоўніцтва, абмене дэлегацыямі і групамі работнікаў.

МУЗЫЧНАЯ АДУКАЦЫЯ

АДКРЫЛІСЯ ШКОЛЫ

Адразу ў васьмі гаспадарках Асіповіцкага раёна адкрыліся дзіцячыя музычныя школы. У цудоўны свет мастацтва атрымалі запрашэнне звыш трохсот сельскіх дзяцей. Усе класныя аб новых навучальных установах узялі на сябе калгасы. Мясцовыя сярэднія школы прадставілі класы для заняткаў, а калектывы гарадской музычнай школы аказаў метадычную дапамогу пачынаючым навучальным установам, падзяліўся неабходнай літаратурай. У наступным годзе намячаецца адкрыць музычныя школы ў астатніх калгасах раёна, а ў саўгасах—музычныя студыі. Цяпер у Асіповічах, у рабочых пасёлках і вёсках раёна 12 дзіцячых музычных устаноў.

ДАРОЖНАЕ БУДАЎНІЦВА

Дарогі ў Браслаўскім раёне пераважна гравійныя. Цяпер яны рэканструююцца і пакрываюцца асфальтам. Работы вядзе спецыялізаваны будаўнічы трэст. За раз заканчваецца ўкладка асфальту на 10-кіламетровым участку шашы Браслаў—Паставы, прыводзяцца да ладу ўнутрыраённыя дарогі. Будуецца і новы асфальта-бетонны завод.

Да канца пяцігодкі на Браслаўшчыне плануецца пракласці больш за 130 кіламетраў новых дарог і рэканструяваць усе дзеючыя.

НА ЗДЫМКУ: укладка асфальту ў раёне вёскі Злата.

КАШТОЎНАЯ СЫРАВІНА

З ВАДЫ І ПАРЫ

Менавіта з такога асяроддзя «вылавіў» сёлета 229 тон фурфуролу—сыравіны для хімічнай прамысловасці—калектыву Бабруйскага гідролізнага заводу. Каштоўны прадукт тут здабываецца пры дапамозе спецыяльнай устаноўкі.

Сырэц-фурфурол знаходзіць усе больш шырокае прымяненне для вырабу пластам, прысадак да матэрнага паліва і для іншых мэт. Бабруйскія мікрабіёлагі накіроўваюць яго ў адрас прадпрыемстваў-спажыўцоў Узбекістана, Украіны, Расійскай Федэрацыі. Толькі сёлета з адходаў вытворчасці намечана атрымаць каля 400 тон каштоўнай сыравіны, што зберажэ народнай гаспадарцы больш за 300 тысяч рублёў.

ВЕСТНІ АДУСЮЛЬ

МАСТЫ. На базе Гудзевіцкай сярэдняй школы пачала працаваць музычная дзіцячая школа. Тут дзеці калгаснікаў вучацца ігра на баяне, фартэпіяна і духавых інструментах. Усе музычныя інструменты калгас набыў за ўласныя сродкі.

МАЛАДЗЕЧНА. Непадалёку ад вёскі Уша Маладзечанскага раёна на ўзвышаным месцы расце ліна рэдкай велічыні. Вышыня яе каля сарака метраў. А шырыня? Два чалавекі не могуць абхапіць рукамі масіўны, пакрыты замшэлай карой ствол. Як сцвярджаюць мясцовыя старажылы, ліна больш за сто пяцьдзесят гадоў.

ЖЛОБІН. Першы мільён тон сталі выплаўлены на Беларускай металургічнай заводзе ў Жлобіне, які ўступіў у строй у канцы мінулай пяцігодкі. На рахунку электрсталеплавільнага цеха дзе прайшла юбілейная плаўка, ужо каля 12 тысяч тон звышпланавай прадукцыі. Набыты вопыт дапаможа ў асваенні другой чаргі заводу, пуск якой намечаны на канец будучага года. Яе магутнасць—25 тысяч тон металакорду і 10 тысяч тон бартавога дроту ў год.

ВОРАНАВА. Святочным канцэртам у калгасе «За Радзіму» адкрыўся Палац культуры, пабудаваны на сродкі гаспадаркі. За апошні час у калгасе ўзведзена некалькі сацыяльна-культурных аб'ектаў.

СЛУЦК. Народны духавы аркестр раённага Дома культуры вярнуўся з сямідзённай паездкі ў Польшчу, куды ён быў запрошаны для ўдзелу ў другім усепопскім фестывалі духавых аркестраў у г. Седльце. Слуцкія музыканты выступілі там паспяхова, і ім было дадзена права ўдзельнічаць у заключным канцэрце ў ліку лепшых музыкантаў. Затым аркестранты пабывалі на гастролях у некалькіх гарадах ПНР.

КАРЭЛІЧЫ. Новы дзіцячы сад пабудаваны ў вёсцы Жуховічы—цэнтральнай сядзібе калгаса імя Жалезняковіча. Побач з ім створана пляцоўка для гульні, якую «засялілі» выразанымі з дрэва казачныя персанажы.

РЭПАРЦЁР У ВЫШЭЙШАЙ ІНСТАНЦЫІ РЭСПУБЛІКІ

НА ПРЫЁМ ДА ПРЭЗІДЭНТА

Чалавек лічыць, што яго грамадзянскія правы парушаны і, натуральна, шукае справядлівасці. Можна, напрыклад, завіць у суд ці пракуратуру. Але ён вырашае звярнуцца ў вышэйшую інстанцыю рэспублікі — Вярхоўны Савет БССР, да самога прэзідэнта.

Такім шляхам пайшоў і наш карэспандэнт.

Я пазваніў у Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР і пацікавіўся, як мне трапіць на прыём да прэзідэнта рэспублікі Георгія Таразевіча. «Старшыня Прэзідыума прымае кожны тыдзень па чацвяргах, — адказаў на другім канцы провада. — Але калі ў вас тэрміновая справа, сёння вядзе прыём яго намеснік. Вы можаце звярнуцца да яго».

Але я цвёрда вырашыў трапіць менавіта да прэзідэнта і ў бліжэйшы чацвер прыйшоў у прыёмную Прэзідыума Вярхоўнага Савета рэспублікі, якая размешчана на першым паверсе правага крыла Дома ўрада. На ўваходзе, праўда, мяне пасілі паказаць пашпарт або які іншы дакумент, але на гэтым фармальнасці скончыліся. У прыёмнай чалавек вострым чаргі — прыём толькі па чацвяргах. Супрацоўнік прыёмнай пацікавіўся маёй справай, каб дапамагчы сутнасць пытання прэзідэнту. Зразумела, ніякай праблемы ў мяне не было, таму давалося прызнацца, што я журналіст і прыйшоў сюды па сваіх рэпарцёрскіх справах.

Пасля ў прыёмную ўвайшлі яшчэ два чалавекі. Калгаснік з

Віцебскай вобласці лічыць, што яму неправамерна паменшылі прысядзібны ўчастак. Мясцовыя ўлады, да якіх ён звяртаўся, прызналі гэта законным. Ён жа не згодны.

Пенсіянерку з горада Мінска прывяла ў Прэзідыум жыллёвая праблема: сын ажаніўся, і іх кватэра стала цеснавата для сям'і. Жанчына мяркуе, што як ветэран Вялікай Айчыннай вайны яна можа разлічваць на пазачарговае паляпшэнне сваіх жыллёвых умоў — атрыманне больш прасторнай кватэры ці асобнай кватэры для сям'і сына.

Калі ўсе, хто прыйшоў сёння да Старшыні Прэзідыума, пабывалі на прыёме, я пацікавіўся ў кансультанта прыёмнай, як жа будучы вырашаны пытанні гэтых двух грамадзян.

Што тычыцца калгасніка, дык зямельны ўчастак яму паменшылі законна, бо перавышаў устаноўленую норму. Але калі сапраўды так, што адрэзаная зямля ўжо два гады ніяк не выкарыстоўваецца, то чаму б не дазволіць чалавеку ёю карыстацца, хай, як і раней, вырошчвае тут бульбу і прадае яе дзяржаве. Выгада ўзаемная. Вырашылі, што работнікі Прэзідыума высветляць сітуацыю на месцы.

Пытанне пенсіянеркі вырашыць больш складана, як растлумачыў мне кансультант. Згодна з жыллёвым заканадаў-

ствам, плошча кватэры дазваляе пражываць тут і ёй, і сям'і сына. Аднак адзін з двух пакояў кватэры — прахадны, што вельмі нязручна ў дадзеным выпадку. Прадаставіць жа большую кватэру ці асобную сям'і сына пакуль таксама няма магчымасці: жылля ў нас яшчэ не хапае. Таму размова можа ісці толькі пра абмен гэтай кватэры на кватэру больш зручнай планіроўкі, з ізаляванымі пакоямі. Прэзідыум даручыць Мінскаму гарадскому выканаўчаму камітэту паспрыць гэтым.

З самымі рознымі праблемамі звяртаюцца людзі ў вышэйшую інстанцыю рэспублікі.

— Летась напрыклад, — расказвае загадчык прыёмнай Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Барыс Серафімовіч, — у Прэзідыуме было разгледжана больш за 12 тысяч заяў. Амаль чатыры тысячы чалавек прынята асабіста — прэзідэнтам, яго намеснікамі, сакратаром, членамі і адказнымі работнікамі Прэзідыума. Звычайна да нас звяртаюцца як у апошнюю інстанцыю, не знайшоўшы стаўлення ў горадзе, раёне альбо вобласці. Часта бывае, што чалавек уздымае праблему, якая тычыцца не толькі яго аднаго, а мае і грамадскае значэнне. У любым выпадку мы ўважліва разглядаем кожную заяву. Калі патрабаванні чалавека пра-

вамерныя і няма аб'ектыўных перашкод для вырашэння яго пытання, яно абавязкова будзе вырашана. Многія праблемы людзей, безумоўна, маглі б быць вырашаны на месцах, і чалавеку не трэба было б звяртацца ў вышэйшы орган дзяржаўнай улады. Але калі ўжо так здарылася, мы павінны аднавіць справядлівасць. Кантроль за выкананнем Канстытуцыі — адна з важных функцый Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

Барыс Серафімовіч паказаў мне пухлую папку разгледжаных сёлета заяў грамадзян. Я пазнаёміўся з некаторымі.

Жыхарка горада Нароўлі, што ў Гомельскай вобласці, Надзея Паддубнава звярнулася ў Прэзідыум (яна была на прыёме ў сакратара Прэзідыума Лізаветы Чагінай) з такой праблемай: у яе доме здарыўся пажар, і цяпер дом трэба рамантаваць; ні сіл, ні сродкаў для гэтага ў яе няма (сем гадоў назад памёр муж, засталася двое непаўналетніх дзяцей); жанчына просіць забяспечыць яе якой іншай жылплошчай. Гэтае пытанне, у прыцягненні павінны вырашаць мясцовыя органы ўлады. Але ў Нароўлі асаблівай аператыўнасці не праявілі. Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР павінен быў накіраваць пісьмо ў Гомельскі абласны Савет народных дэпутатаў. У хуткім часе адтуль прыйшло па-

ведамленне: аблвыканком абавязаў выканком Нароўлянскага раённага Савета тэрмінова выдзельці Н. Паддубнай двухпакаёвую кватэру. Пытанне было вырашана.

Урач з Брэста Міхаіл Дзік быў незаконна звольнены з работы. Яго заяву Прэзідыум Вярхоўнага Савета накіраваў пракурору рэспублікі. Справу разглядаў мясцовы суд, які пастанавіў аднавіць урача на рабоце і выплаціць яму зарплату за час вымушанага прагулу.

А вось калектыўная заява. Рабочыя Аршанскага станкабудунай заводу В. Таліванай, А. Пацееў і іншыя (усяго 12 подпісаў) пішуць пра незадавальняючы ўмовы працы на малярным участку. Па просьбе Прэзідыума ў Оршы пабывала тэхнічная інспекцыя працы Цэнтральнага камітэта прэфсаюза рабочых машынабудавання і прыборабудавання. Дырэктару заводу было дадзена прадпісанне ў бліжэйшы час правесці рэканструкцыю сістэмы вентыляцыі і асвятленне рабочых месцаў.

На першы погляд, для Прэзідыума Вярхоўнага Савета рэспублікі ўсё гэта нязначныя справы. Яно сапраўды так. Але паглядзім з іншага боку: калі чалавек звяртаецца ў вышэйшы орган дзяржаўнай улады, значыць для яго гэта важнае пытанне.

Таму заўсёды ў прыёмную Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР уваход адкрыты і свабодны. Ваш карэспандэнт пераканаўся ў гэтым сам.

Ігар ГЕРМЯНЧУК.

ТАВАРЫ ДЛЯ НАРОДА ў АДПВЕДНАСЦІ З КОМПЛЕКСНАЙ ПРАГРАМАЙ

«МІНСК» — МАРКА ВЯДОМАЯ

У самым канцы праспекта Машэрава беларускай сталіцы, нібы заглядзеўшыся ў люстра вады недалёка адсюль Камсамольскага возера, стаіць вышынны будынак з вельмі адметным архітэктурным абліччам. Вянчае яго знаксімвал з трыма вялікімі літарамі МЗХ. Гэта галоўны адміністрацыйны і інжынерны корпус Мінскага заводу халадзільнікаў.

Знаёмства з добра вядомым не толькі ў нашай краіне, але і за рубяжом прадпрыемствам пачалося ў мяне з наведання заводскага музея. Я зусім не выпадкова зазірнуў спачатку менавіта сюды, ва ўстанову, якая з'яўляецца ўнікальнай крыніцай інфармацыі.

Музей Мінскага заводу халадзільнікаў па колькасці экспанатаў інакш, як сіціплым, не назавеш. Тут іх усюго каля сотні. А размясціліся яны ў трапіна падабраным для такой установы прасторным і з густам аформленым заводскім мастакамі-аматарамі пакоі, з вокнамі на праспект і зялёную зону сталіцы.

«Наш музейчык», — з добрым гумарам выказаўся аб ім Уладзімір Талкачоў, яго грамадскі загадчык і экскурсавод адначасова, і дадаў: «Нядаўна стварылі, таму і выгляд такі беднаваты пакуль мае. Але ж і горад не адразу будзецца».

Вядома, так. Упэўнены, што тут некалі будзе выдатны музей. Ужо цяпер сярод экспанатаў ёсць адметныя, іх каля дваццаці, якія не толькі знаёмыя з характарам прадпрыемства, але і найбольш выразна адлюстроўваюць гісторыю яго развіцця. Гэта — прадукцыя заводу. Халадзільнікі розных гадоў і мадэлей. Кожны з іх паасобку як бы ўвасобіў плён працоўнай дзейнасці шматлікага заводскага калектыву на пэ-

ным адрэзку гісторыі прадпрыемства. Разам яны склалі змястоўную творчую і гаспадарчую біяграфію МЗХ.

— Экспанат нумар адзін тут — «Мінск-1». Уважліва прыгледзіцеся да яго, — параіў мне Талкачоў. — «Мінск-1», прадстаўнік самай першай мадэлі, знешне вельмі адрозніваецца ад сваіх астатніх «сабратаў». Ён рабіўся такім, каб мог адначасова выкарыстоўвацца і як кухонны столик і шафа. Гэта значыць, канструктары спраектавалі халадзільнік не толькі з улікам эстэтычных густаў насельніцтва, колькі з мэтай універсальнасці яго практычнага прымянення.

Нельга не пагадзіцца з такім тлумачэннем Уладзіміра Талкачова. Першыя халадзільнікі сышлі з заводскага канвеера ў 1962-м, праз тры гады пасля заснавання МЗХ на базе невялікіх майстэрняў па выпуску разнастайнай хатняй драбязы: замкоў, газавых пліт і іншых рэчаў. Пачатак вытворчасці новай бытавой тэхнікі якраз прыйшоў на час, калі хваля і была залечаны раны Вялікай Айчыннай вайны (поўнасцю завяршыліся работы па аднаўленню народнай гаспадаркі Беларусі), аднак эканамічны росквіт рэспублікі толькі наміцаўся. Таму тагачасны ўзровень дабрабыту нашага народа, вядома, быў значна ніжэйшы, чым цяперашні.

Але ў хуткім часе рацыянальная думка сумяшчэння некалькіх функцый у адным бытавым апарце, якая кіравала канструктарамі пры стварэнні «Мінск-1», стала менш, чым раней, задавальняць насельніцтва, што выявілася пры вывучэнні пакупніцкага попыту. Таму ўжо наступная мадэль беларускіх халадзільнікаў «Мінск-2», якая была запушчана ў масавую вытворчасць літаральна праз два гады пасля першай, сваім знешнім выглядам ма-

ла падобна на папярэднюю і значна больш нагадвала сённяшнія. Яна паклала пачатак развіццю маркі, якая жылчыцца зараз лепшай у краіне.

Нетаропка абыходжу ўвесь «строй» халадзільнікаў, уважліва знаёмчыся з асаблівасцямі кожнай мадэлі. Вось, напрыклад, «Мінск-5». Яго спажывецкія якасці і добры дызайн прыйшліся да спадабы не толькі савецкім людзям, а і прыцягнулі ўвагу замежных заказчыкаў. Першым з іх стала сацыялістычная Польшча. Дарэчы, зараз толькі ў адной гэтай краіне прадукцыяй мінскага заводу карыстаюцца каля двух мільёнаў сем'яў. Шырокая папулярнасць гэтай мадэлі прывяла калектыў МЗХ да думкі аб павелічэнні гадавай праграмы выпуску апаратаў холаду. Дагэтуль яна складала пяцьдзесят тысяч. У пачатку 70-х гадоў была праведзена першая з дня заснавання буйная рэканструкцыя прадпрыемства. Ажыццёўленая за кароткі тэрмін, яна дазволіла гадавую праграму павялічыць адразу ў...дзесяць разоў.

«Мінск-12». Гэтая мадэль узнагароджана залатым медалём Лейпцыгскага міжнароднага кірмашу,

«Мінск-16» атрымаў вышэйшую ўзнагароду на Міжнародным кірмашу ў Плёўдзіве (НРБ). Там жа яго «наглядзелі» агенты гандлёвых фірм некаторых заходніх краін. Так беларускія халадзільнікі з эмблемай «МЗХ» шырока выйшлі на сусветны рынак, дзе дагэтуль непадзельна панавалі тавары, галоўным чынам, такіх фірм, як «Электралюкс» (Швецыя) і «Бош» (ФРГ). Прадукцыю мінчан купляюць зараз больш за трыццаць краін свету.

Замыкае музейны «строй» «Мінск-25», створаны зусім нядаўна. У параўнанні з папярэднімі мадэлямі ён большых памераў, мае арыгіналь-

ную ўнутраную канструкцыю.

Нядаўна ў СССР прынята Комплексная праграма развіцця вытворчасці тавараў народнага спажывання. Адной з задач, якія яна паставіла перад нашай прамысловасцю, з'яўляецца поўнае забеспячэнне насельніцтва электрабытавой тэхнікай высокай якасці і шырокага асартыменту. Варта адзначыць, што ўжо сёння савецкая сям'я мае ў сваім карыстанні некалькі дзесяткаў электрабытавых прыбораў і машын, у тым ліку, практычна кожная — халадзільнік.

Несумненна, ёсць у гэтым заслуга і мінскага заводу. Частыя навінкі — вынік плённых канструктарскіх і доследных работ, якімі тут занята больш за сто дваццаць чалавек. Хуткая пастаўка новых распрацовак на канвеер сведчыць аб высокім узроўні арганізацыі вытворчасці.

І ўсё ж нягледзячы на цяперашнюю паспяховае дзейнасць прадпрыемства, стратэгічны курс КПСС на паскарэнне навукова-тэхнічнага прагрэсу ў СССР, выпрацаваны на нядаўнім XXVII з'ездзе КПСС, датычыцца і яго.

У адпаведнасці з прызначанай з'ездам неабходнасцю паскоранага эканамічнага і сацыяльнага развіцця калектыў МЗХ распрацаваў уласную праграму дзеянняў на чарговую пяцігодку, якая атрымала назву «Інтэнсіфікацыя». Першы яе этап — буйнамаштабная рэканструкцыя — пачаўся. Адначасова з перабудовай вытворчага механізма прадпрыемствам узяты цвёрды курс на пастаяннае ўдасканаленне сваёй прадукцыі, на адпаведнасць яе лепшым сусветным узорам. Зараз у спецыяльным доследным цэнтры завяршаецца выпрабаванне чарговай мадэлі. Хутка заводскі музей папоўніцца новым экспанатам. Міхась СТЭЛЬМАК.

Высокая арганізацыя працы, дакладны эканамічны аналіз гаспадарчай дзейнасці кожнага падраздзялення — галоўны фактар поспехаў калектыву племзавода «Леніна» Горацкага раёна Магілёўскай вобласці. Спецыялізуецца гаспадарка на вытворчасці мяса і малака, вырошчванні племянной буйной рагатай жывёлы і свіней. Тут атрымліваюць ад кожнай каровы амаль па чатыры тысячы кілаграмаў малака. НА ЗДЫМКАХ: даярка і племзавода П. ТАЛКАЧОВА і М. ПУЗЫРАЎСКАЯ; у дзіцячым сад малако паступае проста з фермы.

ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

НЕБЫЛІЦЫ АБ ЧАРНОБЫЛІ

Ад многіх сяброў у краіне, дзе я живу, мне даводзілася чуць словы шчырага спачування ў сувязі з аварыяй на Чарнобыльскай АЭС. Вельмі вдалае уражанне на ўсіх нас, суайчыннікаў і нашых сяброў, зрабіла выступленне Міхаіла Сяргеевіча Гарбачова па савецкаму тэлебачанню.

Мы ўсе добра разумеем, якое бедства спаткала савецкі народ. Ці можна на гэтым спекуляваць і ўзмаінаць антысавецкую шуміху? Мы лічым, што М. С. Гарбачоў выказаў думкі і спадзяванні ўсіх сяброў Савецкага Саюза. «...Мы выказваем добрыя пачуцці замежным вучоным і спецыялістам, якія праявілі гатоўнасць аказаць садзейнанне ў пераадоленні вынікаў аварыі... Але нельга пакінуць без увагі і палітычнай ацэнкі, і тое, як сустрэлі падзеі ў Чарнобылі ўрады, палітычныя дзеячы, сродкі масавай інфармацыі некаторых краін НАТО, асабліва ЗША. Яны разгарнулі разбэшчаную антысавецкую кампанію. Аб чым толькі не гаварылася і не пісалася ў гэтыя дні — пра «тысячы ахвяр», «брацкія магільні загінуўшых», «вымершы Кіеў», пра тое, што «ўся зямля Украіны атручана», і г. д. і да т. п.

Увогуле, мы сутыкнуліся з сапраўдным награваннем ілжы — самай бессаромнай і злоснай...

...Чула сёння выступленне англійскай студэнткі, якую англійскія ўлады разам з іншымі дзяўчатамі і юнакамі, што вучацца ў Кіеве, прывезлі дамоў. Яна спыраецца зноў да ўкраінскіх сяброў і не разумее, навошта яе павезлі ад іх. Так думаюць многія англійскія студэнты, што вучацца ў Кіеве і іншых гарадах Украіны і Беларусі. Яны не бачылі там ні панікі, ні «вымершай» Украіны, вучыліся спакойна, як раптам пачулі заклікі заходніх сродкаў масавай інфармацыі пакідаць СССР і хутка вяртацца ў Англію. Пасля праверкі стану здароўя савецкімі і англійскімі ўрачамі яны прызнаны здаровымі і не разумюць, навошта іх адарвалі ад вучобы, калі набліжаліся экзамены?

Лія АВЕНІРАВА.

Англія.

Глыбока спачуваю няхчасцю, якое адбылося на Чарнобыльскай АЭС. Даведаўшыся аб аварыі, я неадкладна вырашыла накіраваць 1 000 долараў у фонд дапамогі пацярпеўшым.

Тутэйшы, так званы «свабодны друк», дэманстратыўна пралівае слёзы. Прычым нахабна маюць, што загінуўшых нібыта тысячы, ва ўсім, што здарылася, вінаваты, маўляў, Савецкі ўрад.

Хоць я ўжо даўно знаёмая са «свабоднай» прэсай Захаду, ніяк не магу прывыкнуць да беспардоннага паклёпу, які публікуецца на яе старонках.

Стэфаніда ТАРЛОУСКАЯ.

ЗША.

Прабачце, што даўно не пісала вам. Справа ў тым, што зноў была ў бальніцы. Рабілі яшчэ

адну аперацыю на воку. І потым амаль два месяцы чакала спецыяльных акулараў. Яны каштуюць дорага, і даваўся выкупляць за два разы. Першы раз заплаціла 130 тысяч лір. А потым чакала, пакуль набірала яшчэ 165 тысяч лір. Увесь гэты час не магла ні чытаць, ні пісаць. Для мяне гэта было вельмі непрыемна, бо я не магу жыць без чытання. Добра яшчэ, што ёсць у мяне запісы нашай музыкі. Яна мяне і выратавала.

Хачу падзяліцца сваімі думкамі пра Чарнобыль. Пра гора майго роднага народа даведлася з паведамленняў мясцовага тэлебачання. Спачатку не верылася, такой цяжкай была навіна. Мне хочацца ад усяго сэрца выказаць маё глыбокае спачуванне сем'ям, члены якіх загінулі, адстойваючы жыццё тысяч мірных жыхароў.

Але якую хлусню перадавалі сродкі масавай інфармацыі ЗША! Быццам бы загінулі тысячы людзей, якія жывуць у раёне Чарнобыля. Быццам бы людзі пакідаюць суседнія гарады Украіны і Беларусі. Навокал паніка... Усё гэта лухта несусветная. Але яе падхапілі некаторыя мясцовыя органы друку і тэлебачання. Прыкра было глядзець і слухаць. Нельга радавацца і нажывацца на горы іншых.

Тут такое гаварылі і паказвалі па тэлебачанні, што і перадаць немагчыма. Добра ўмеюць палюхаць людзей пагрозай вайны. Нават у выпадку з Чарнобылем зноў загаварылі аб «савецкай пагрозе». А з рэальнай пагрозай не змагаюцца — з амерыканскімі ракетамі, што размешчаны тут. Пра гэта не пішуць і не гавораць па тэлебачанні. Узнікае пытанне, а калі б у Амерыцы або тут здарылася такая бядка? Ці былі б людзі забяспечаны ўсім неабходным так, як у Савецкім Саюзе? Ніколі. Вось тут ёсць людзі, якія пацярпелі ад землетрасення ўжо дзесяць гадоў назад. І да гэтага часу жывуць у бараках. Хіба гэта правільна?

На Чарнобыльскай АЭС здарылася бядка, якую ніхто не мог прадбачыць. І замест таго, каб прапанаваць бескарысліваю дапамогу, некаторыя буржуазныя колы, і ў першую чаргу Злучаных Штатаў Амерыкі, пачалі псіхалагічную вайну супраць Савецкага Саюза і іншых сацыялістычных краін. Думаецца, Белы дом меў намер нажыць на няхчасці савецкіх людзей як мага большы палітычны капітал. Але атрымалася інакш. Мільёны людзей на Захадзе спалохаліся, але не міфічнай ядзернай пагрозы з боку СССР, а гор ядзерных боегаловак на тэрыторыі Амерыкі, ФРГ, Англіі і іншых краін. Недарэчна выпадакчасць — і арсеналы смяротнай зброі могуць узляцець у паветра, і тады чалавецтва загіне.

Вось нарэшце выказала сваю думку. Шкада, што не змагу прыехаць сёлета на Радзіму. З-за хваробы не працавала, і няма грошай. Можа наступны год будзе больш шчаслівым.

Леанарда МАЛЕЕВА.

Італія.

У БЕЛАРУСКІМ ТАВАРЫСТВЕ «РАДЗІМА»

ЗДЫМАК НА ПАМЯЦЬ

Нават цяжка дакладна сказаць, колькі разоў за сорок пасляваенных гадоў Лідзія Заяц і Ганна Ткачова пабывалі на Радзіме. Проста, як толькі дазвалялі сродкі ці прадстаўлялася якая шчаслівая магчымасць, яны ехалі дадому. У Савецкім Саюзе, адкуль гітлераўцы гвалтам вывезлі дзяўчат на катаргу, застаўся іх дом, блізкія. Радзіма, якую яны ніколі не забылі.

— Хіба думалі мы, што застанемся ў Галандыі? — гаварылі жанчыны. — А вось як яно ўсё абярнулася. Нарадзіліся дзеці. І ўжо не так проста было сарвацца з месца.

Але і дзецям Радзіма маці не чужая. Амаль кожны з іх не раз гасціў у бабулі дзе-небудзь у беларускай ці ўкраінскай вёсцы, захапляўся Масквой, Кіевам, Мінскам. Дачка Лідзіі Заяц Караліна адпачывала ў піянерскім лагеры «Зялёны Бор» пад Мінскам, а летась прыязджала да нас у складзе маладзёжнай групы, у яе ўваходзілі юнакі і дзяўчаты, якія раней таксама адпачывалі ў розных піянерскіх лагеры на Беларусі. І гэта была для іх сустрэча з дзяцінствам, са старымі сябрамі, бо ў

кожнага з іх яны тут застаюцца.

Лідзія Заяц была адной з першых нашых зямлячак, якія яшчэ ў пачатку 60-х гадоў прыязджалі ў Мінск, была гасцяй «Голасу Радзімы». Сёлета яна і Ганна Ткачова прыехалі да нас па запрашэнню Беларускага таварыства «Радзіма». Мінск яны ўжо добра ведаюць і таму многа гулялі па яго вуліцах, адпачывалі ў скверах і парках, любуючыся залацістым убраннем асенняга горада.

Кожны раз, едучы ў Савецкі Саюз, Лідзія Заяц і Ганна Ткачова не міналі пагранічнага Брэ-

ста. Але спыняцца тут не даводзілася. Сёлета жанчыны мелі магчымасць некалькі дзён правесці ў Брэсце і былі гэтым надзвычай задаволены. Ім спадабаўся новы, сучасны, зручны для яго жыхароў горад. Яны наведлі музей, легендарную крэпасць, пра геральдыку абарону якой у першыя дні вайны столькі чулі.

— Можна сказаць, што і яшчэ адна мара здзейснілася, — выказалі сваю падзяку зямлячкі.

Пабывалі нашы гасці і ў рэдакцыі газеты «Голас Радзімы», дзе ў час гутаркі і быў зроблены гэты здымак.

В ТРАНСЛІРУЕМЫХ телевидением США и ряда других стран матчах так называемой «Всемирной федерации борьбы» спортсмен, выступающий под псевдонимом «Николай Волков», в красной майке с надписью «СССР» и папаше со звездой, в порядке разминки поет советский гимн и раздражает зрителей оскорбительными замечаниями до тех пор, пока разогретая толпа не начинает бросать на ринг пустые банки из-под пива и выкрикивать антисоветские лозунги. А его основной

кандев к другим нациям, показывают, что большинство считает русских агрессивными, бесчувственными, коварными, отсталыми — словом, приписывает русским все перечисляемые в анкете отрицательные качества.

Когда студенты и аспиранты Колумбийского университета в Нью-Йорке начали смотреть перехватываемую со спутника московскую программу для Дальнего Востока, больше всего их удивило, что советские люди — «такие же, как мы». Среди множества больших и малых откры-

«РУССКАЯ ТЕМА» НА АМЕРИКАНСКОМ ТВ

1. СЕМЕНА НЕНАВИСТИ

противник — американец «Неуклюжий Хоган» — выходит на арену под звездно-полосатым флагом и поет «Рожденный в США».

Эти шумные матчи с их символическими прологами и подтасованными результатами (скорее, цирк, чем честный спорт) могут служить неплохой иллюстрацией, как освещается «русская тема» на американском телеэкране: подобно полуклоуну-полуборцу «Волкову», ТВ США играет национальными масками-стереотипами и провоцирует аудиторию до шовинистического экстаза.

На волне насаждаемого рейгановской администрацией «нового патриотизма» антисоветские стереотипы проникают буквально во все жанры американской телепрограммы. Даже 30-секундные рекламные перебивки осваивают «советский фон», доказывая единство коммерческих и идеологических интересов ТВ.

Обращаясь к многомиллионной разнородной аудитории, американское ТВ препарирует антисоветские «теории» и «концепции» с учетом своей зрелищной специфики, доводя их до легко усваиваемых штампов. На уровне быденного сознания они оседают зарифмованными шовинистическими лозунгами типа «Лучше мертвый, чем красный» или «Убей комми ради мамми» (т. е. мамы). Последний лозунг — для детей. Семени вражды и ненависти к русским как главному врагу, угрожающему идеалам свободы и справедливости, забрасываются в умы и души американцев с раннего возраста.

Даже когда враг скрыт за различными вымышленными названиями, как в детских мультфильмах, или аббревиатурами международных террористических организаций, как в шпионских сериях для взрослых, американец точно знает, что все козни и беды вызваны русскими. Перенос понятия часто облегчается прозрачными намеками и аналогиями, содержащимися в самих телепередачах.

В экранизации бестселлера Германа Вука «Ветры войны», например, упорно развивается тезис о том, что русские коварно предали Запад, подписав с гитлеровской Германией пакт о ненападении. В исполнении американских актеров советские офицеры, как правило, не только напоминают эсэсовцев, но даже говорят с немецким акцентом!

Коцунственные параллели подобного рода («пропаганда историей») делают свое дело. Как отмечала газета «Нью-Йорк таймс», почти половина американцев не знает, что Советский Союз и США были союзниками в годы второй мировой войны, а свыше четверти даже убеждено, что они воевали друг с другом. Периодические опросы, преследующие целью выявить рентабельность средств массовой коммуникации в формировании отношения амери-

тий их тронуло, например, что молодежную моду в России диктует спортивный стиль и что там, как и в США, популярна аэробика. Но рядовой американец смотрит совсем другие передачи и имеет иные представления о советских людях, советской жизни.

Многие американские передачи на «русскую тему» представляют собой развернутую иллюстрацию высказываний Рейгана об «империи зла», основной упор в них сделан на клеветническом тезисе о несовместимости социализма с духовной свободой. Не жалея мрачных красок, американское ТВ изображает СССР обществом беззакония, тюрем и сибирских лагерей (обычно «документально» снятых где-нибудь на лондонской студии или в Норвегии). Клеветой в адрес СССР американское телевидение, в сущности, стремится прикритить систематическое нарушение основных прав и свобод человека в США и подопечных им диктаторских режимах. Известно, что ни одна страна мира не имеет такого высокого уровня преступности и нарушений законности, как США. И, приписывая социализму пороки своей системы, ТВ пытается направить недовольство американцев состоянием дел внутри страны в русло антикоммунизма.

Еще со времен «холодной войны» и маккартистской «охоты на ведьм» в разных жанрах американского ТВ широко эксплуатируется миф о «красной опасности», получивший затем более современное наименование «коммунистического проникновения» или «советского экспансионизма». Так, усиленно муссирует эту тему серия Сиби-эс «Пугало и миссис Кинг»: коварных русских шпионов здесь разоблачает простая домохозяйка, полупрофлиртующая с агентом-профессионалом по кличке Пугало. Подобное сочетание обеспечило серии необычайную популярность, несмотря на то, что серьезная критика клеймит ее как пустое развлечение. Помимо «чистого развлечения» шпионский жанр имеет свою сверхзадачу, о которой сказал не кто иной, как президент Рейган. Признаваясь в том, что его любимый киногерой — «агент 007» Джеймс Бонд, он назвал его «благородным защитником свободы Запада».

Бесконечное повторение антисоветских стереотипов, какими бы примитивными они ни были и в какие бы жанры телепрограммы ни проникали, делает рядового американца более восприимчивым к антисоветским заявлениям, вполне серьезно произносимым с экрана государственными деятелями, морально оправдывает курс официального Вашингтона на конфронтацию с Советским Союзом.

Николай ГОЛЯДКИН,
кандидат филологических наук.

Минск. Проспект Машерова.

Фото А. ЛАРИНА.

**СОВЕТСКИЙ МОРАТОРИЙ И
МЕЖДУНАРОДНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ**

**ЗАЩИТИТЬ
ПРАВО ЧЕЛОВЕКА НА ЖИЗНЬ**

Представитель СССР в Комитете ООН по ликвидации расовой дискриминации, генеральный секретарь Советской ассоциации международного права, профессор **Глеб СТАРУШЕНКО** в беседе с корреспондентом АПН Альбертом Сироткиным комментирует международную обстановку в связи с продлением СССР до конца этого года моратория на ядерные испытания и предложением о создании всеобъемлющей системы международной безопасности.

Вопрос: Как вы оцениваете перспективы создания всеобъемлющей системы международной безопасности?

Ответ: Вопрос о создании такой системы международной безопасности, как известно, был выдвинут в начале этого года XXVII съездом КПСС. По предложению СССР и других социалистических стран он был внесен на рассмотрение текущей сессии Генеральной Ассамблеи ООН.

Осуществление этой идеи, естественно, зависит от позиции всех государств, и великих держав прежде всего. Но уже сейчас предложение о создании такой системы в той или иной форме поддержало абсолютное большинство стран мира, в том числе движение неприсоединения, насчитывающее 101 государство. И отказ американской администрации присоединиться к советскому мораторию как к первому шагу на этом пути еще раз показал, что именно она и те силы, которые стоят за ее спиной, являются главным препятствием в реализации этой идеи.

Но продление Советским Союзом в четвертый раз моратория на ядерные испытания, аварии «Чэлленджера» и в Чернобыле произвели сильное впечатление на весь мир и, конечно, на американцев. Они начали задумываться о пагубности милитаристской политики Рейгана, о том, что выиграть войну ядерным оружием или надежно защититься от него невозможно.

И если до введения Советским Союзом одностороннего моратория на ядерные испытания за их прекращение в США выступала примерно половина американских граждан, то сегодня их уже 80 процентов.

Вопрос: А могут ли вообще совпадать интересы государств с различным социальным строем, во всяком случае, интересы СССР и США?

Ответ: Жизнь показывает, что руководители стран, принадлежащих к различным социальным-политическим системам, могут мыслить и действовать разумно и согласованно по самым острым вопросам межгосударственных отношений, руководствуясь существующими принципами и нормами международного права и просто здравым смыслом и ответственностью.

Способствует этому и существование международного права, которое уже избавило человечество от многих вооруженных конфликтов и войн, спасло жизнь многих людей. Можно назвать, например, гаагские и жене-

вские конвенции о защите жертв войны. Агрессивная война как средство решения международных споров вообще была запрещена (после разгрома фашизма и японского милитаризма), что было зафиксировано в Уставе ООН, выработанном в результате совместных усилий Советского Союза и западных держав и поддержанных другими государствами.

Соблюдение принципов и норм межгосударственных отношений необходимо также для утверждения на Земле климата доверия. Этого можно достичь только при условии, что каждое государство будет действовать предсказуемо, т. е. соотнося свои действия с общепризнанными принципами и нормами международного права. Попытки оправдывать его систематические нарушения ссылками на противоправные доктрины типа «неоглобализма» не более убедительны, чем ссылки Гитлера на концепцию геополитики в оправдание агрессивных целей фашизма.

Дискуссия, возникшая в мире в связи с советским мораторием, дала возможность еще раз напомнить человечеству о необходимости уважать элементарные правила международных отношений. Если бы такие правила соблюдались всеми государствами, например, если бы было исключено вмешательство одних государств во внутренние дела других, уже сегодня удалось бы предотвратить или решить мирными средствами абсолютное большинство существующих региональных конфликтов и предотвратить вспышки международного терроризма.

Вопрос: Для чего в таком случае нужна разработка новых норм международного права?

Ответ: Современное международное право не полностью ограждает человечество от ядерной катастрофы. Его нормы защищают людей в условиях войн и вооруженных конфликтов доядерного периода. В случае же возникновения ракетно-ядерной войны защищать практически будет некому и некому. Право человека на жизнь сегодня нужно защищать до войны, ограждая его от самой возможности ее возникновения. Кардинально изменились средства ведения войны, превращенные из орудия достижения политических целей в орудие истребления всего человеческого рода, умышленное или случайное. Это требует нового политического мышления, соответствующего реалиям ядерной эпохи, безотлагательного достижения новых договоренностей, соглашений между государствами, их оформления в виде международно-правовых актов. Промедление в этом деле чревато появлением столь изощренных систем вооружения, что договориться о контроле над ними будет весьма трудно, а скорее всего, невозможно.

Вопрос: Что будет собой представлять всеобъемлющая система международной безопасности?

Ответ: Вся система, на наш взгляд,

должна состоять из ряда международных договоров и соглашений, определяющих в соответствии с такими принципами обязательства и нормы поведения государств в военной, политической, экономической и гуманитарной областях. Система потому и называется системой, что ее составные части взаимосвязаны. Мероприятия в военной области будут, очевидно, предусматривать ликвидацию ядерного и всех других видов оружия массового уничтожения до 2000 года, а первым шагом должно стать запрещение всех ядерных испытаний.

Мероприятия в политической области должны предполагать ликвидацию очагов напряженности во всех районах мира, чего можно добиться на основе соблюдения уже существующих норм и принципов. А первоочередные интересы развивающихся стран — 140 из существующих в мире 170 государств — будут учтены в результате перестройки на демократической основе системы международных экономических отношений. Наконец, уважение прав малых государств и прав человека будет гарантироваться путем расширения международного сотрудничества в гуманитарной области, а также искоренения совместными усилиями всех государств таких позорных для человечества явлений, как расизм и апартеид.

Вопрос: Есть ли, по вашему мнению, шансы на то, что администрация США и их союзники пойдут на создание такой системы?

Ответ: Гарантий нет. Однако сильные факторы, удерживающие их от крайнего авантюризма и подталкивающие к конструктивным действиям, существуют.

Во-первых, это невозможность использовать ядерное оружие даже с целью нанесения первого удара, хотя такие планы в США есть. Ядерный удар неотвратимо повлечет за собой и гибель нации-агрессора даже без ответного удара со стороны нации-жертвы. Последствия применения ядерного оружия будут губительны для всего живого на Земле. Накопление же ядерного оружия не усиливает, а ослабляет безопасность всех государств вследствие возрастающей опасности случайного запуска ракеты с любой стороны, аварии в пусковой шахте или на складе или самолета-бомбардировщика.

Во-вторых, вполне реальной становится опасность международного терроризма, особенно ядерного (это было подтверждено на международном форуме ученых за прекращение ядерных испытаний, состоявшемся этим летом в Москве). Пресечь авантюристические действия безответственных элементов и групп можно только при условии укрепления международного правопорядка. И практически невозможно без создания всеобъемлющей системы международной безопасности.

В-третьих, в американских правящих кругах есть влиятельные, реалистически мыслящие силы, выступающие за уважение международной законности, за реализм во внешней политике.

Конечно, администрация Рейгана может и впредь уклоняться от принятия реальных мер для создания новой системы международной безопасности, подрывать международное право, но не беспредельно. Моральный и политический ущерб, который несет в таком случае государство-нарушитель, намного превосходит получаемые при этом выгоды.

(АПН).

**СТИХИ ДЕКЛАМИРУЕТ
ДЕВОЧКА, КОТОРАЯ МОЛЧАЛА
13 ЛЕТ**

ЕДИНСТВЕННОЕ В МИРЕ

Ее зовут Галя. Ей четырнадцать лет. Тринадцать лет назад из-за воспалительного процесса в гортани она потеряла голос. Ей вернули его врачи отделения восстановительной хирургии гортани и трахеи Московской детской клинической больницы имени Ивана Русакова. Здесь успешно оперируют сосудистые опухоли, врожденные либо приобретенные рубцовые стенозы, кисты, папилломы, узелки голосовых связок. Словом, лечат заболевания гортани, при которых еще несколько лет назад помощь медицины была неэффективна.

— Лечение поражений гортани и трахеи, а тем более у детей,— задача сложная и требует не только специальных знаний и опыта, но и применения особых методик и инструментария,— рассказывает руководитель этого специализированного отделения, доктор медицинских наук Давид Чирешкин.— Такое отделение и было у нас создано. Причем, видимо, пока единственное в мире. Во всяком случае, о подобной практике в других странах нам неизвестно.

Гортань труднодоступна не только для обычной операции, но и просто для осмотра, особенно у детей грудного и младшего возраста. Между тем хирургические вмешательства бывают необходимы, так как патологические изменения в гортани приводят к нарушению голоса, затруднению дыхания и даже к смерти. Раньше при таких часто встречающихся заболеваниях, как папилломатоз или рубцовые стенозы, приходилось прибегать к трахеотомии— вскрытию дыхательного горла (трахеи) с последующим введением особой трубки, через которую больной дышал. Операция эта чрезвычайно тяжелая, маленькие дети ее, как правило, не переносили.

Примерно два десятилетия назад благодаря трудам советских и зарубежных ученых-медиков в ларингологии сформировалось новое направление, известное теперь как «микрларингоскопия и эндоларингеальная микрохирургия». Это— прямой (без гортанного зеркала) осмотр гортани под наркозом с использованием операционного микроскопа. И операции с помощью набора специальных микроинструментов, созданных Давидом Чирешкиным в содружестве с инженерами.

Эндоларингеальная микрохирургия совершила буквально переворот в ларингологии, стали возможными не только своевременная и практически безошибочная диагностика, но, главное, операции на гортани через естественные пути, то есть без наружных разрезов. Сейчас все это с успехом практикуется в клиниках Москвы, Ленинграда, Киева, Тбилиси и других городов СССР. А в детском отделении клинической больницы имени Русакова такие операции делают даже грудным малышам.

В то же время для лечения гортани и трахеи здесь используют и такие мощные физические факторы, как низкие температуры (криохирургия), энергия оптических квантовых генераторов—лазеров, ультразвук, а также нехирургические методы. Впервые в стране здесь начато изучение эффективности применения интерферонов, в частности высококонцентрированного лейкоцитарного человеческого интерферона. Препарат назначается самым тяжелым больным с частыми, бурными рецидивами папилломатоза гортани и распространением процесса на трахею и бронхи. Получены первые обнадеживающие результаты.

Нина ГОРЕВА.

НА ВІЦЕБШЧЫНЕ АДНАЎЛЯЕЦА МУЗЕЙ-СЯДЗІБА ВЯЛІКАГА РУСКАГА МАСТАКА

У ЗДРАЎНЕВА, ДА РЭПІНА

Хутка гэтая ціхая паляна над Дзвіной з парадзелымі ад часу сасновай і ліпавай алямі напоўніцца перастукам сякер. І зноў, як амаль стагоддзе назад, пах свежаструканага дрэва змяшаецца з пахам траў і кветак.

У Віцебскім краязнаўчым музеі захоўваецца дакумент, купчая на сядзібу Здраўнева памешчыцы С. Яцкевіч, якую набыў вялікі мастак І. Рэпін. Доўга Ілья Яфімавіч наглядваў, выбіраў месца, дзе б змог усталявацца для летняга адпачынку з вялікай сям'ёй для спакойнай работы. Здраўнева прывабіла яго цішынёй, па-сапраўднаму першабытнай прыгажосцю. Дом, які перабудоўваўся па ўласнаму праекту Рэпіна і дзе многае было зроблена рукамі мастака, узвышаўся мудрагелістай вежай-майстэрняй на самым беразе. Адсюль добра былі відаць шырокая плынь паўнаводнай ракі, прырэчныя лугі, удалечыні лес. Гэтыя прыгожыя спакойныя пейзажы пазнаюцца на карцінах, малюнках, эцюдах вялікага мастака. Тут створаны «Асенні букет», партрэт дачкі Надзі ў паляўнічым касцюме, партрэт сына Юрыя на балконе дома, «Паненкі ў вёсцы», «Месячная ноч, Здраўнева». Тут мастак працаваў над кампазіцыяй «Дуэль» і «Спакуса». Дайшлі да нас эцюды і малюнкi, якія сведчаць, што мастак жыва цікавіўся гісторыяй, культурай Беларусі. Шырока вядомы эцюд «Беларусь», захоўваецца ў музеі малюнак «Пропазедзь Кунцэвіча ў Віцебску», дзе паказаны адзін з драматычных эпизодаў у гісторыі горада — паўстанне вцяпчан супраць засялля уніяцкай царквы. Апалагетам палітыкі, накіраванай на сацыяльны і нацыянальны прыгнёт беларусаў, быў жорсткі царкоўна-палітычны дзеяч Іасафат Кунцэвіч. У сямі-дзевяці гады на сцэне Беларускага акадэмічнага тэатра імя Я. Коласа быў пастаўлены спектакль, прысвечаны слаўтаму Віцебскаму паўстанню, якое здзейсніла прусуд народа над езуітам. І сёння, глядзячы на гэты рэпінскі малюнак, знаходзіш рысы падабенства з ім у сцэнічным афармленні спектакля, які доўгія гады карыстаўся поспехам у глядачоў.

Ёсць падставы спадзявацца, што да гэтага невялікага збору малавядомых рэпінскіх малюнкаў, якія беражліва захоўваюцца ў музеі, далучацца зусім неведомыя. Родныя ж Рэпіна жылі ў Здраўневе да канца дваццатых гадоў. Думаецца, што ў доме заставаліся творы Ільі Яфімавіча. Магчыма, што-небудзь захавалася ў сяброў, у свая-

коў, іх наследнікаў? Зусім нядаўна, напрыклад, інжынер А. Любарскі перадаў музею два аркушы. Акварэль «Негрыцянё, якое іграе на флейце» і малюнак алоўкам «Казак, які скача на кані». Апрацацыя пацвердзіла: сапраўдны Рэпін. Будзем спадзявацца, што пошук, якім актыўна займаецца Віцебскі краязнаўчы музей, філіялам якога стане Здраўнева, увячаецца цікавымі знаходкамі.

Ілья Яфімавіч любіў гэты дом. Тут яму добра працавалася. Але час не быў літасцівы да яго. У студзені 1941 года было прынята рашэнне аб аднаўленні дачы І. Рэпіна, а ў чэрвені на гэтую зямлю прыйшла вайна.

Захаваўся толькі фундамент, старая сажалка дрэвы і раскошныя кусты бэзу, якія кожны год расцвітаюць бел-ліловай пенай, захоўваючы памяць аб мінулым, аб насельніках дома.

— Аднавіць ранейшы выгляд дачы было вельмі няпроста, — гаворыць архітэктар П. Кракалёў, — таму што зыходным матэрыялам былі па сутнасці два беглыя малюнкi, якія захаваліся ў пісьмах І. Рэпіна, і акварэльная замалёўка цесця мастака акадэміка архітэктуры А. Шаўцова. Яна паказвала дом з дваровага фасада. Пачаўся пошук дадатковых матэрыялаў. У адным з даваенных выданяў пісьмаў І. Рэпіна ўдалося выявіць фатаграфію яшчэ з адной акварэлі А. Шаўцова, якая адлюстроўвае дачу з параднага фасада, але здымак быў малы і цямны. Як знайсці арыгінал? Пасля доўгіх пошукаў «Пенаты» — Акадэміі мастацтваў — Рускі музей у фотаархіве апошняга знайшлі негатывы з гэтай шаўцоўскай акварэлі. І яшчэ ўдача: пасля публікацыі аб тым, што робяцца намаганні рэканструяваць дачу Рэпіна, прыйшло пісьмо з Калініна ад А. Алёшынай. У яго была ўкладзена аматарская фатаграфія дачы Рэпіна, зробленай мужам карэспандэнткі ў 1929 годзе, калі ён працаваў у геалагічнай партыі ў Беларусі. На фатаграфіі выгляд дома з таго боку, дзе расце бэз, відаць падрабязнасці аздобы, разьба, якая выконвалася па малюнках І. Рэпіна.

Па гэтых «зыходных даных» ужо можна было з дастатковай дакладнасцю аднавіць вонкавую архітэктуру будовы. А ўнутраная планіроўка, прызначэнне пакояў, абстаноўка, нарэшце, уклад дома. Як аднавіць іх?

Перада мной стос пісьмаў з Францыі. Яны сёння беражліва захоўваюцца ў музеі як найкаштоўнейшыя рэліквіі, якім наканавана ўпрыгожыць

экспазіцыю будучага рэпінскага комплексу. Гэтыя пісьмы, напісаныя сціплым почыркам, на добрай, крыху старамоднай рускай мове, належаць унучцы Ільі Рэпіна Таццяне Дзьяканавай (па-хатняму Тасі), дачцэ Таццяны Ільінічы Язевай-Рэпінай. Іх перадала музею, як і некаторыя іншыя рэчы, звязаныя з рэпінскай сядзібай, раней неведомыя фатаграфіі з сямейнага альбома, Надзея Ляхно, брат якой Іван Дзьякану быў мужам Тасі. Надзея Дзмітрыўна да самай смерці жыла ў Віцебску і многае зрабіла дзеля памяці свайго вялікага сваяка. Пісьмы ўнучкі І. Рэпіна — дакументы не толькі вялікай гістарычна-культурнай каштоўнасці. У іх — сумная апошняя пра нялёткі лёс сям'і, якая воляй акалічнасцей была адарвана ад родных каранёў, ад айчыны. На схіле год, перад смерцю, успамінаючы лёсы некалі вялікай рэпінскай сям'і, Таццяна Дзьяканавая піша радкі, якія немагчыма чытаць без душэўнага болю.

«Цётка Надзя (дачка І. Рэпіна. — Т. А.) памерла яшчэ да нашага ад'езду з Фінлянды ад цяжкага грыпу. А цётка Вера і дзядзька Юра (дачка і сын І. Рэпіна — Т. А.) ужо даўно памерлі. Яшчэ мама жывая была (дачка І. Рэпіна Таццяна пахавана на могілках Ажэна. — Т. А.). Яны жылі ў Гельсінгфорсе, папарліся ў лапы гангстэраў (усё з-за карціны), і дзядзька Юра жахліва загінуў...».

Калі Таццяна Мікалаеўна даведалася аб намеры аднавіць рэпінскі дом у Беларусі, пісьмы яе сталі больш падрабязнымі, датычыліся планіроўкі дома і сядзібы і вельмі памаглі аўтару праекта П. Кракалёву ў рабоце. Яна прыслала план і апісанне пакояў, якія дакладна супалі з другім сведчаннем. Музейныя работнікі ў Віцебску адшукалі заатэхніка Г. Каруннага, былога вучня сельскай школы, якую размясцілі ў паслярэвалюцыйныя гады ў доме Рэпіна.

Асабліва каштоўнасць пісьмаў унучкі мастака ў тым, што яны, багатыя жыццёвымі падрабязнасцямі, несумненна памогуць аднавіць «жылы дух» дома, быць сям'ю.

Што асабліва было характэрным у сямейным укладзе Рэпіных — амаль аскетычная прастата, «настроенасць» на творчасць. «Мэбля ў Здраўневе была толькі ў ніжнім паверсе, — успамінае ўнучка мастака, — яна была простая, «хадзячая»: буфет, пара кушэтак, простая канапа, трумо ў чорнай раме са сталікам, стол у сталовай і

стол у сталовенькай (так называлася малая сталовая. — Т. А.).

...На верхнім паверсе, у вежы спецыяльнай не стаяла; падлогі дашчаныя, але не фарбаваныя, а ў вялікім пакоі і некаторых іншых былі шырокія драўляныя лаўкі, прымацаваныя да сцяны: на іх можна было спаць, паклаўшы матрац ці сяннік».

Упрыгажэннем дома была разьба па дрэву, карціны і роспіс, выкананыя Ільёй Яфімавічам і яго сынам Юрыем. На жаль, яны страчаны назаўсёды.

«...На каміне была невялікая карцінка, зробленая І. Рэпіным «Багдан Хмяльніцкі вярхом на кані перад на-тоўпам».

«...У сталовай сцяна да спальняў і дзверы ў спальні былі размалеваны Юрыем Ільчом. Пейзаж на ўсю сцяну, прымацаваныя па краях галінкі і на іх чучалы птушак».

Са Здраўневам звязаны не толькі восем год жыцця і творчасці мастака, тут, на беларускай зямлі, памёр і пахаваны бацька Рэпіна Яфім Васільевіч.

Карыстаючыся выпадкам, хацелася б звярнуцца да чытачоў газеты: у Віцебску пачынаецца вялікая, важная справа. На жаль, абласны краязнаўчы музей мае пакуль вельмі невялікі фонд для музея-сядзібы І. Рэпіна. Магчыма, у сямейных архівах, зборах захаваліся якія-небудзь матэрыялы, звязаныя з Ільёй Рэпіным, яго сям'ёй. Музей чакае дапамогі ад тых, каму дарагая памяць пра вялікага сына Расіі. Адрас Віцебскага краязнаўчага музея: 210026, БССР, горад Віцебск, вуліца Талстога, 4.

...Ранішні туман, падымаючыся над Дзвіною, ахутвае празрыстай смугой старыя дрэвы, кусты бэзу, спелецца па ярка-зялёнаму травяному дывану. А мне здаецца, што вось-вось скрозь белую кісяю праглыне рублены дом з мудрагелістай вежай — дом Рэпіна. І ўспамінаюцца радкі пісьма Таццяны Дзьяканавай: «...перад балконам, які выходзіў у сад, злева, была вялікая сасна, унізе вакол сасны была зроблена лаўка. Налева ж, але далей ад сасны, былі пасаджаны вішні. Перад імі — лаўка з дзёрану...» Хутка можна будзе прыйсці сюды, пахадзіць па рэпінскай алей, зірнуць на імкліваю плынь Дзвіны з акон вежы і ўбачыць чароўны пейзаж, адлюстраваны геніяльнай рукою вялікага мастака.

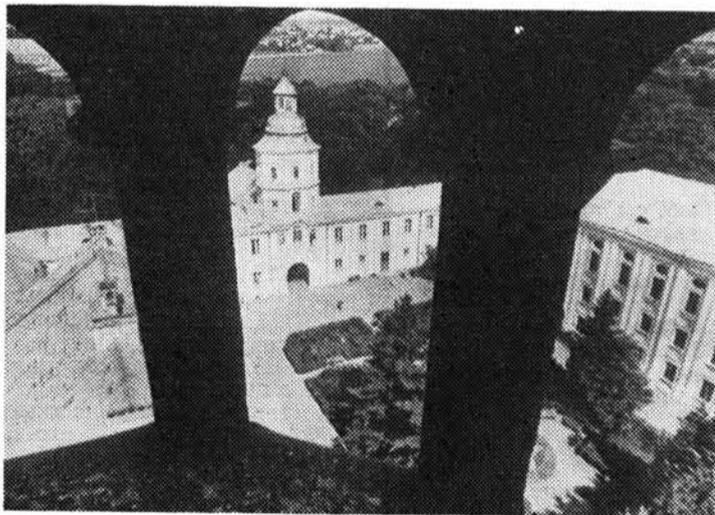
Тамара АБАКУМОЎСКАЯ.

СЛЯДЫ ЧАСУ

Нясвіж... Ніхто не ведае дакладна, колькі стагоддзяў стаіць сярод бязмежных паляў і лугоў гэты старажытны беларускі горад. Не ведае гэтага нават пяцісотгадовы дуб у наваколлі Нясвіжа — сведка росквіту і імклівага росту горада. Звесткі, што дайшлі да нас у летапісах, гавораць пра тое, што яшчэ да XIII стагоддзя Нясвіж быў магутным умацаваным пунктам.

Варожыя нашэсці, пажары неаднаразова знішчалі горад. І таму дайшоўшая да нас архітэктурная спадчына адносіцца да другой паловы XVI стагоддзя, калі горад стаў рэзідэнцыяй магнатаў Радзівілаў. У розны час тут былі ўзведзены замак і ўмацаванні вакол горада з каменнымі вежамі-варотамі: Замкавай, Слуцкай, Клецкай. З часам замак перабудоўваецца з удзелам вядомага італьянскага архітэктара Яна Мары Бернардоні і набывае знаёмыя нам сёння арысы.

НА ЗДЫМКАХ: Нясвіжскі замак; турысты ля ўвахода ў палацава-паркавы комплекс; роспіс галоўнай левіцы ў Нясвіжскім замку.

ЦІКАВА ВЕДАЦЬ

КАЛЕКЦЫЯ З XVIII СТАГОДДЗЯ

Цікавую знаходку беларускай даўніны ўдалося выявіць мінулым летам пры архітэктурна-археалагічным даследаванні касцёла і кляштару брыгітак у Гродна (сярэдзіна XVII стагоддзя). Спачатку нішто не абяцала сюрпрызу: да 1960-х гадоў кляштар дзейнічаў, неаднаразова рамантаваўся, і культурны слой у двары храма быў перакапаны, знаходкі ж не ўяўлялі асаблівай каштоўнасці. Адкрыццё было зусім нечаканым, калі студэнты гістарычнага факультэта Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта (яны, дарэчы, штогод прымаюць актыўны ўдзел у археалагічным даследаванні помнікаў свайго горада) пачалі расчышчаць сутарэнні касцёла. Сярод цаглянага друку, рэштак дахоўкі і рознага смецця была выяўлена калекцыя з 13 маэлікавых вазачак прыгожых форм (XVIII стагоддзе). Такого комплексу цэлага маэлікавага начыння ў Беларусі, бадай што, яшчэ не знаходзілі. Між тым, мастацтва беларускай маэлікі мае сваю даўнюю гісторыю і багатыя традыцыі.

На тэрыторыі Беларусі маэліка з'явілася ў XII стагоддзі. Спачатку гэта былі галоўным чынам каляровыя пліткі, што ўпрыгожвалі цэрквы і палацы. Выкладзеныя з плітак арнаменты суцэльным дываном пакрывалі падлогі тагачасных храмаў. Незвычайную прыгажосць надавалі будынкам крыжы, ромбы, кветкі, што складаліся з гэтых жа бліскучых паліхромных плітак, умураваных у сцяну. Калі ў тыя часы маэліка выкарыстоўвалася ў асноўным як дэкаратыўны матэрыял, то ў XVI—XVII стагоддзях яе функцыі значна пашырыліся. Разам з гэтым больш разнастайным стаў асартымент вырабаў (паліхромная кафля, талеркі, міс-

кі, збаночкі, вазы і іншыя рэчы), палепшылася тэхналогія, больш дасканалымі зрабіліся прапорцыі начыння. З'яўляліся творы сапраўднага мастацтва. У дэкоры беларускія майстры развівалі галоўным чынам раслінны арнамент, выкарыстоўваючы часцей белы, сіні, бірузовы, жоўты і светла-карычневы колеры. Спалучэнні іх някідкія, гарманічныя і прыемныя. Нібы ад прыроды роднага краю атрымавалі сваю цеплыню і непаўторнасць творы беларускіх умельцаў. Мастацтва маэлікі дасягнула тады найбольшага росквіту. Майстры з Беларусі былі вядомы далёка за межамі сваёй краіны. Яны адыгралі значную ролю ў развіцці цэннінай справы ў Маскве і іншых рускіх гарадах.

Але ўжо ў XVIII стагоддзі маэлікавая вытворчасць на Беларусі пайшла на спад. Гэта было выклікана хуткім ростам папулярнасці фаянсу. Паколькі ж фаянс быў вялікай раскошай, дорага каштаваў і яго маглі набыць далёка не ўсе, то з другой паловы XVIII стагоддзя мясцовыя ганчары наладзілі

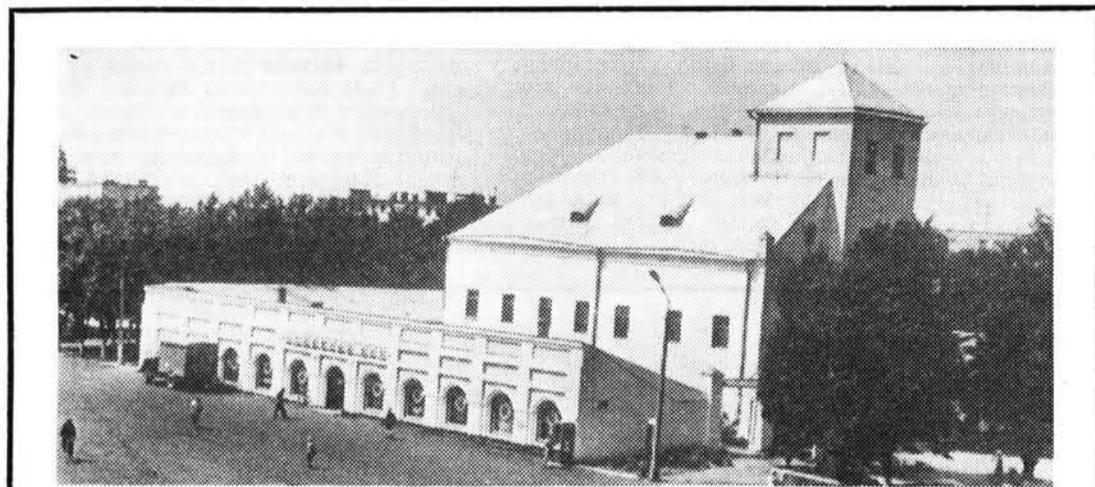
выраб падробак «пад фаянс» — маэлікі з чырвонай гліны, пакрытай глухой белай палівай і распісанай па сырой эмалі.

Да другой паловы XVIII стагоддзя якраз і належыць знойдзена калекцыя вазачак з Гродна. Яны выкарыстоўваліся як кветніцы ў касцёле. Гэтыя вазачкі былі зроблены рукамі гродзенскага рамесніка, які хутчэй за ўсё працаваў пры кляштары брыгітак. Сыравінай яму паслужыла мясцовая чырвоная гліна. Удала знойдзеныя прапорцыі, мастацкая выразнасць канструкцыі, гарманічная сувязь кампазіцыі з формай вырабаў — усё гэта сведчыць аб высокім майстэрстве гродзенскага ўмельца XVIII стагоддзя.

Пасля апрацоўкі спецыялістамі і частковай рэстаўрацыі вазачкі-кветніцы зоймуць пачэснае месца ў экспазіцыі Дзяржаўнага музея БССР і Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея.

І. ГАНЕЦКАЯ,
Г. САГАНОВІЧ.

Фота В. КАРБОУСКАГА.

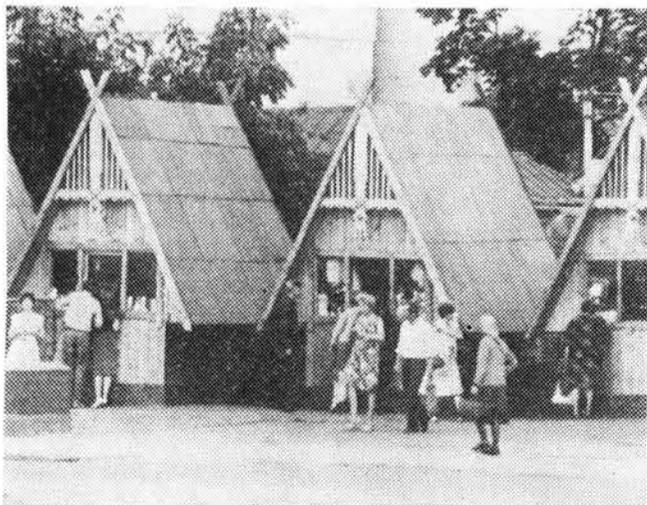
СЛЯДЫ ЧАСУ

Час захаваў у Нясвіжы і многія іншыя помнікі старадаўняга дойлідства. Можна бясконца любавалася разбой і жывалісам у фарным касцёле, строгасцю лі-

ній замкавай вежы, маляўнічымі куткамі старога парку. Таму і едуць сюды з усіх канцоў краіны шматлікія турысты, аматары і знаўцы даўніны, каб, прайшоўшы па вуліцах і плошчах горада, адчуць подых гісторыі, пабываць там, дзе друкавалі свае першыя кнігі беларускія асветнікі С. Будны і

В. Цяпінскі, прайсці дарогамі паэтаў Уладзіслава Сыракомлі і Якуба Коласа, пісьменніка Кузьмы Чорнага. НА ЗДЫМКАХ: былая ратуша і гандлёвыя рады; сучасныя кватэры ў цэнтры горада; ля помніка С. Буднаму.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

3 народных песень
ЖНІЎНАЯ

Сонца рана засвяціла,
Дачку маці пабудзіла:
Уставай, дачушанька! Эй!
Уставай, дачушанька.

Позна спаць ужо даволі,
Бо паспела жыта ў полі,
Пара, пара йсці жаць. Эй!
Пара, пара йсці жаць.

Зазвінелі ўсе далі,
Як дзяўчаты заспявалі,
Дарожкай ідуць. Эй!
Дарожкай ідуць.

Не прысядуць, не прылягуць,
За жніяркай снапы вяжуць,
У копачкі кладуць. Эй!
У копачкі кладуць.

Свецяць зоры залатыя
На палеткі яравыя,
Над калгасным полем. Эй!
Над калгасным полем.

ЛЯКАРСТВА НА ГРАДЦЫ

Ва ўтульны домік на ўскраіне горада Мар'іна Горка я прыехаў апоўдні. Гаспадара застаў за чаем. Сярэдняга росту, моцны, рухавы, ён выглядаў намнога маладзей за свае семдзесят гадоў. Праз мінуту поўная шклянка чаю стаяла і перада мной.

— Чай у мяне асаблівы, з лясных траў, — прыгаворваў Васіль Аляксандравіч, падліваючы пахучы напітак. — Піце на здароўе.

Васіль Барысевіч — прызнаны знаўца лекавых раслін. Але асаблівую вядомасць у Беларусі яму прынесла вырошчванне жэньшэню. На стала ляжыць стос пісем. Бяру наўздагад адно з іх. «Высланы вамі карань вельмі памог маёй сям'і. У жонкі выправілася кардыяграма, у Андрэйкі, насуперак песімізму ўрачоў, цяпер добрыя лёгкія. Ён гуляе па дварэ, не адстае ад ровеснікаў». Такіх падзяк у пошце В. Барысевіча шмат. Многія просяць потым высласць насенне, расаду, даць параду.

— Сілу жэньшэню, — працягвае мой субяседнік, — я спачатку адчуў на сабе. З маладосці цяжка хварэў, а яго настойка прынесла аблягчэнне. Але лякарства рэдкае, дарагое. Вось тады і прыйшла думка паспрабаваць вырасціць жэньшэню... на градцы. Колькі літаратуры перачытаў, сіл і грошай патраціў — спачатку нічога не выходзіла. Але ўжо калі чарговая партыя насення нарэшце пайшла ў рост, радасці не было мяжы.

Васіль Аляксандравіч запрашае ў свой агарод. Тут ва ўсім відае гаспадарская рука. Ля сцяны дома абсталяваны невялікая цяпляца, дагледжаныя градкі з кропам, цыбуляй, часнаком, уздоўж дарожкі зелянее кітайскі лімоннік...

— А куды вы здаеце ўраджай? — цікаўлюся я.
— У асноўным — дзяржаве, але частку пасылаю хворым па іх просьбах. Аднак апошнія гады больш займаюся расадамі. Хочацца, каб гэта лекавая расліна культывавалася як мага шырэй, тым больш што вырасціць яе можа ў прыняцце кожны, у каго ёсць цярпенне пачакаць 7—9 год (менавіта к гэтаму часу карань дасягае спеласці).

В. Барысевіч мае спецыяльнае пасведчанне настаўніка жэньшэняводства і займаецца гэтай работай з такой адданасцю, што праславіўся крыху як дзівак. Ездзіць па ўсёй рэспубліцы, пераконвае, паказвае, як і што рабіць, — за апошнія гады заразіў сваім захапленнем дзесяткі людзей.

Застаецца дадаць, што за адзін кілаграм лекавага караня дзяржава сёння выплачвае каля 500 рублёў. Але для энтузіяста з Мар'інай Горкі грошы ніколі не былі галоўным. Многім хворым і арганізацыям ён памагае бясплатна. А нядаўна пералічыў чатыры тысячы рублёў у Фонд міру.

В. МАЛІШЭЎСКІ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.